

Nr 7

Bildad den 24 mars 1980

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER:

LARS ROSEN Alrotsvägen 2	ordförande	tel. 410 62
SIGVARD LÖNNQVIST Fågelbrovägen 1	v. ordförande	401 45
OLLE OHLSSON Måsvägen 27	kassör	400 33
GUDRUN GRÖNDAHL Alrotsvägen 1	sekreterare	400 80
THOMAS MELIN Västertorp, Strömma	ledamot	407 22
KJELL DISHEDEN	suppleant	433 27
ALICE TANNSJÖ	suppleant	430 44
HANS LINDSTRÖM	revisor	405 52
HANS BJÖRKENFELDT	revisor	401 87
ULLA JONSSON	revisorsuppleant	405 52
TOMMY HEDLUND	valberedningen	405 36
ÅKE LINDGREN	valberedningen	400 40

~~~~~

Godrun Gröndahl och Lollo Tannsjö har renskrivit och redigerat tidningen.

Marie och Yvonne Rosén har illustrerat den.

Alice Tannsjö har tecknat baksidans fåglar.

Teckningar med gammalstavning i texten har Hasse Björkenfeldt plockat fram.

Ord.f. har ordet...

När detta skrives har vintern gjort sitt intåg över landet, så även över Strömna-bygden. Många djur har gått i ide, så även en del människor kanske. Man kurar ihop sig framför öppna spisen eller elementet och väntar på en ny vår. Väntar på våren gör även vi i Strömna Hembygdsförening, men går i ide det gör vi dock inte. Styrelsen har regelbundna möten minst en gång i månaden. Just nu pågår livliga skriftväxlingar mellan kommunala myndigheter och föreningen gällande vår hembygdstomt och nu också med en viss framgång. Som vanligt är den ekonomiska sidan ett stort problem, men vi tror och hoppas att även den delen så småningom skall lösas, dels genom frivilliga arbetsinsatser. Vi hoppas också att till nästa vår och sommar kunna utnyttja vår hembygdstomt lite mer än tidigare. Målsättningen är också helt klar och vi jobbar vidare för att kunna genomföra den.

Till sist: Vi önskar er alla en GOD JUL och ETT GOTT NYTT ÅR.

Vi ses och hörs

Lasse!

Tack!

Hembygdsföreningen vill härmed framföra ett tack till nedanstående medlemmar som varit vänliga och skänkt diverse material som vi kan ha stor nytta av vid kommande byggnationer:

Alfred Orrje som skänkt en beg. injektorpump med diverse tillbehör.

Staffan Hedblom som skänkt bl.a. beg. kylskåp, diskbänk och bänkspis.

Föreningen vill också framföra sitt tack till Saléns Rederiernas Personalstiftelse, som genom Kerstin Damberg varit vänliga att upplåta lokaler på Malma för föreningens möten och studiecirkelar. Detta har varit till stor hjälp i vår strävan att samla människor för olika aktiviteter. Ett tack också till Alvine Tammsjö som hela tiden sköter kontakterna med Saléns Rederierna.

P L O C K   U R   P R O T O K O L L E N .

Material för att isolera boden med är inköpt och levererat. När tid finns är vi jättetacksamma för hjälp att få arbetet utfört. Hör av Dig till Olle 400 33 eller Bengt 404 41.

Vi har fått lov av Sten att få flytta vår anslagstavla från södra väggen av Strömna Handel till en plats bredvid entrén. Där tavlan sitter nu är det svårt för icke gående att observera den.

På södra sidan av Norrviken, mitt mellan bron och Folkets Hus, växer en fantastiskt vacker och stor vildapel. Den står tyvärr trångt mellan busk och halv-vuxna träd. Vi har fått lov av ägaren, Claes-Göran Winge, att få röja runt där. Vi har också fått lov att låta ett gammalt säte återuppstå, kallat Farmors säte. Namnet är från den tiden barn och äldre skulle ner till affären och handla. På vägen hem när kassarna tyngde, passade man på att vila där. Till det arbetet behövs också duktiga och kunniga händer.

Kommunstyrelsens sammanträdesprotokoll 1981-11-11
 Byggnadsnämndens begäran om yttrande över ifråga-
satt byggnation på fastigheten Strömma 4:3-4:4.

Kommunens fastigheter Strömma 4:3-4:4 skall enligt beslut den 26 juni 1972 disponeras av fritidsnämnden för fritidsändamål.

Strömma hembygdsförening anhåller om tillstånd från byggnadsnämnden att få planera för lek och bollplan på fastigheten, att färdigställa befintlig husgrund att täcka in husgrunden med tak samt utföra planering intill husgrunden. Tak-och planeringsarbeten är nödvändiga ur säkerhetssynpunkt.

Byggnadsnämnden anhåller om kommunstyrelsens yttrande i ärendet.

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen att ej motsätta sig att föreningen utför föreslagna arbeten under förutsättning att föreningen står för alla kostnader.

Kommunstyrelsen beslutar i enlighet med arbetsutskottets förslag.

Där slutade protokollet men troligen inte ärendet, för nu vill stadsarkitekten Kjell Jansson ha ett ord med i laget. Fortsättning följer i nästa nummer.

Utdrag ur sammanträdesprotokoll Värmdö Kommun.
 Tekniska nämnden 1981 09 24 Blad 27.

Objektsinventering av aktuella vägprojekt i Värmdö kommun för tiden 1984 - 1993.

.....
 Värmdö önskar därför föra upp följande objekt på flerårsplanen.

1. Utbyggnad av väg 74 mellan Insjön - Ålstäket.....
2. Väg 660 mellan Ålstäket och Strömma samt själva Strömma.

Tekniska nämnden beslutar rekommendera kommunstyrelsen att som kommunens yttrande sända in redovisad objektsinventering till Vägförvaltningen i Sthlms Län

J U L G Å V A .

Vår förening kommer i framtiden att behöva stora slantar för byggnation o. dyl. Vi har så smått börjat sätta undan pengar för detta ändamål.

Känner Du för att Du gärna vill hjälpa vår förening med ett bidrag (många bäckar små...) är vårt postgiro 98 57 43 - 4. Märk talongen "Julgåva".

TACK.

K A R T O R   O C H   A N N A T . . . .

Hassé Björkenfeldt har hittat en del intressanta artiklar och bilder som han varit bussig och omtänksam att kopiera för vår förening. Vi ska försöka att publicera en del av materialet så småningom. Ett par teckningar är med i det här numret (de med gammalstavning). Även ett par intressanta kartor har han kopierat och förstorat ur Nordisk Familjebok 1919.

Den ena kartan visar vilken sträckning den planerade järnvägen ut till Bullandö skulle haft. Den skulle passerat Ålstäket, Herrvik, Strömma, Brevik, Älvsala till Bullandö.

Den andra kartan visar landhöjningens förlopp i Uppland från ca 2.000 år f. Kr. - nuvarande strandlinje. Där kan man se att Fågelbrolandet steg inte upp ur havet förrän omkring Kr.f. och framåt. Därför kan man inte hitta några riktigt gamla fornlämningar här. Värmdölandet däremot är ett par tusen år äldre och Ingarölandet är den äldsta av dessa tre öar.

Den som är intresserad och vill titta på kartorna finns kopior hos Hassé, Sigvard, Alice och mig.

Gudrun

OMRÅDEN SOM LÄNSTYRELSENS NATURVÅRDSENHET VILL
SKYDDA.

DYPPELN - kärr - sjö: ligger norr om Strömmadal,
värdefullt fågelliv och rikt växtliv.

VÅMFJÄRDEN; 21 meter djup sjö, rent och syrerikt
vatten.

STORSJÖN vid Malma: rent och syrerikt vatten

MALMAÖN - KORSHOLMEN - KORSHAMN: rik lundflora.
På nordöstra sidan av Malmaön finns några
av nordens största jättegrytor.
Flera naturhamnar.

Ä R T S O P P A M E D P U N S C H .

Festkommittén är värd en stor applåd för den populära
och trevliga festen som ordnade på Cascogården. God
ärtsoppa med hembakta frallor, smör och ost. Efteråt
kaffe med gott hembakt bröd. Ungdomarna hjälpte till
med att sälja lotter och dricka. Det måste känts
underbart för dessa arbetsmyror att ha tak över huvu-
det och veta att festen inte kunde regnabort som det
hänt tidigare.

Efter maten plockades bord och stolar undan så de som
ville fick dansa. För dom som hellre ville sitta och
prata fanns två små sällskapsrum att sitta i. Tiden
rann snabbt iväg och helt plötsligt var klockan ett
och jag och min man var tvungna lämna festen för att
åka hem och rasta hunden. Synd, för när vi gick, var
alla samlade i en stor grupp, där man sjöng allsång
och spelade gitarr. Vi hade gärna stannat natten ut.

Cascogården var idealisk för en sån här fest. En stor
sal där man kan sitta ett 60-tal och äta, två mindre
rum och ett stort kök. Men framtiden för huset är oviss.
Ägaren vill helst bränna det gamla huset och bygga
småhus istället eller eventuellt sälja det. Vår före-
ning har skrivit och frågat om vi inte kan få förvalta
huset. Vad det kan leda till får vi väl se. Ännu är
det för tidigt att sia om något.

Gudrun

BARNDOMSJULAR, FÅGELBRO GÅRD,
åren 1914 - 1922 som jag
någorlunda minns.

Pappa och Mamma var ju statfolk på
Fågelbro från hösten 1911.

Jag minns nog inte så mycket, men jul-
grisen slaktades och allt som kunde
tillvaratagas, togs rätt på. Mamma
var ju från bondfamilj i Ösmo, och
var van från barndomen att ta vara på allt som gick
och hade lärt att hushålla. Korv gjordes. Palt och
paltbröd bakades. Pölsa och korv. Fläsket styckades
upp och saltades i en stor trätina som pappa gjort.

Julmaten var väl som i andra hem. Lutfisk, gröt, korv,
skinka, revbensspjäll.

Julgran fick vi hämta uppe på gården hos godsägaren.
Skogvaktare Lenell hade huggit granarna och ställt
dem utmed det vitmålade staketet som ännu finns kvar.

Pappa åkte till stan till jul. Han fick endera gå eller
åka med mjölkskjutsen från gården till Gustavsbergs-
båten, som gick på morgonen till stan. Hem vet jag att
han fick gå den långa vägen från Gustavsberg över Viks
gård- Herrvik- Ryttinge- Strömna. Han var ganska ner-
lastad.

Julklappar fick vi väl som andra barn. De bestod väl
av några små leksaker. En del köpta i stan och en
del i Strömna affär. Tidningar fick vi. Julbocken,
Lill-Nisse, Tomtar och troll. Jag fick också gå ner
till grosshandlare Svanström, Marielund. Där fick jag
en jul en röd plåtbil.

Julen avslutades sedan med julgransplundring. En gång
var vi till Norrvik. Farbror Boström hjälpte oss över
Norrviken. Jag kommer också ihåg att vi var till Rå-
dalen, gamla torpet, där tant Helga och farbror Fri-
dolf Wennerström bodde.

Jular åren 1922 - 1931 vid Björsta By, Ösmo.

Jag kom till morbror Emil och moster Teresia Gustafsson efter skolavslutningen sommaren 1922 vid Fågelbro Skola.

Till Björsta kom jag för att lära mig arbeta och veta hut, som det hette då.

Där var mönsterjordbruk, 60 tunnland. Mycket skog och hagar. Där fick jag en inblick i allt som rör jordbruk. Skötsel av djur och annat. Bondkalas-fester och alla förberedelser till jularna.

Det börjades med julbaket. Stora ugnen eldades upp dagen före. Hårt rågbröd i kakor att hängas upp på spett bakades första året där. Men efterföljande år lämnades mjöl till Gansta Bageri, Ösmo, som sen kom tillbaka färdigt i stora säckar. Det bakades också stora, runda limpor. Degen gjordes i ordning kvällen förut i ett stort tråg. Sedan bakades vitt knäckebröd i kakor. Sist skorpor och vanligt kaffebröd. Limporna lades ner i en stor trækista med säd eller linne om.

Grisen slaktades och kanske också en kalv.

Halm, hö och gröpe kördes fram att ha till djuren på julen.

Julaftonförmiddagen höggs gran och kanske sköts en julhare om vi hade tur.

Klockan 12 på dagen äts lutfisk, potatis och sås.

När så djuren fodrats ut, korna mjölkats, var det dags att klä julgranen. Därefter dukades julbordet i stora salen så där vitsjutiden på kvällen. Som gäst var alltid en gammal farbror, ungtkarl Oskar i Fridhem med. Då äts pepparrotsgädda, sås och potatis, skinka, korv, sylta, revbensspjäll, ost, sprit och svagdricka. Efter det mannagrynskaka med saftsås. Sist kaffe med bröd och kakor och smördegstårta.

Sedan delades alla julklappar ut.

När alla ätit och druckit, gick vi ner i stall och ladugård. Ljuset tändes. Hästarna utfodrades med havre och hårt bröd. Det bakades ibland särskilt hästbröd, grovt. Korna fick extra gröpe och kläppades om. Finns den tanken kvar nu? Knappast.

På juldagsmorgonen vid 4-5-taget vart vi drängar väckta med hemgjord, varm, riktig glögg och tjock vetebrödskiwa med tjock ostskiva på - inget smör.

Sedan fick vi, piga och drängar, och kanske morbror Bernhard göra häst och åkdon i ordning, för det mesta släde, för färd till Ösmo Kyrka. Dessa färder till julottan sitter kvar så länge jag lever. Ljus i alla fönster i stugorna. Pinglor och bjällerklang. De stora gårdarna hade alltid bloss. Hästarna bands alltid utanför kyrkogårdsmuren, där en lång stång fanns att binda i. Hästarna fick tornöster med havre eller hö. Täckte placerades på hästen, för ibland kunde det vara bistert kallt. Hem blev det kappkörning.

Moster och Morbror stannade hemma och skötte djuren. De åkte istället på nyårsbön, då det var vår tur att ta hand om djuren.

Juldagen tyckte man var den tristaste dagen på året. Man fick inte jaga. Djuren skulle också ha julefrid. Inget kortspel.

På annandagens morgon skulle man hålla utkik, för kanske stod det en julbock på gårdsgången. En sed i Ösmo var att göra julbockar. De gjordes av en stock, försågs med horn, huvud och ben. Lindades med råghalm. Sedan skulle den förpassas till någon granne eller som seden var till Södra Udden, Nynäshamns skärgård. Skulle man få se en bock stående på sin gård, skulle man så fort som möjligt åka iväg med den. Jag hörde att Ragnar'i Grava kört därifrån till Björsta, ställt en stor bock där. Vid Björsta var man beredda på detta och stod klara, lastade bocken och körde genväg, så när de kom hem till Grava stod deras egen bock där.

Många roliga seder och bruk finns nog inte kvar men jag skall återkomma och berätta mer nästa jul.

Sigvard

ALLA HEMBYGDSVANDRARE!

Nu står verkligen vintern och knackar på dörren. Alla "sommarfåglar" har flugit söderut till varmare länder där det är lättare att hitta mat. Men hos oss stannar ju också fåglar kvar. Om vi lägger ut frön i fröautomat, talg, nötpåsar, äpplen m.m. kommer talgoxar, blåmesar, större hackspetten, titor, nötväckor, koltrastar, nötskrikor, domherrar och skator + kråkor fram och låter sig smaka. Talg är bäst att hänga upp i nätpåse. Frön = blandfröblandningar finns att köpa i affären. Om Du har ett rätt grovmaskigt nät att sätta upp vid matstället använd det. Sparv- och duvhöken slår gärna till och tar någon småfågel exempelvis gråsparv eller pilfink.

I Strömmaområdet brukar på vintern ses: vigg, gräsänder, storskrakar, smådopping. Kungsfiskare vid Norrviksbron och strömstare vid Våmfjärdsbron, där även gräsänder, vigg och storskrak brukar ses. Vår fågeln vinterses ofta i någon trädtopp i Fågelbrokärret. Fasanerna syns här öv h var. Ser Du någon liten uggle på dagen sitta i en trädtopp och även ibland vissla vid gryning och skymning är det spurvugglan, stor som en koltrast. Om nätterna hörs kattugglor, hornugglor och någon gång pärluggla ropa eller vissla (pärluggla). I storskogen vid skidfärd kan någon enstaka tjäder eller järpe flyga upp. Gröngöling och spillkråka ses ofta i någon stubbe, myrstack eller torrt träd sitta och hacka och leta efter något ätbart.

Ha en trevlig fågelvinter och tänk på att - har vi en gång börjat mata våra småfåglar måste vi fortsätta hela långa? snökalla vintern.

Till sist - undrar Du över något, om något Du ser i fågelvärlden hör av Dig till:

Evert Fredriksson
 telefon 308 13. Till arbetet 9 - 16 787 05 16.

Våra cirklar i Hembygdens Historia och Seder och Bruk är avslutade för den här terminen men fortsätter i januari. Är Du intresserad är det bara att kontakta Alice telefon 430 44 och anmäla Ditt intresse.

I samband med dom kurserna föll ögonen på en artikel ur boken Svenska seder och bruk där det berättas om hur en afrikan kanske kan se på våra seder och bruk.

ETT UNDERLIGT FOLK.

Det var en gång en ung afrikan, som under ett år besökt ett land på norra halvklotet.

Det var ett väldigt exotiskt land med djurälskande invånare, började han sin berättelse vid återkomsten till sin hemby.

Några dagar under början av solperioden dyrkade de med stor iver sina fjäderfän. De smyckade sina hem med hönsfjädrar och bilder av kycklingar, de förtärde ägg av olika konsistens, de klädde ut sina barn, tände eldar och smällde raketer. Det var något slags ond gudom de försökte skrämja bort.

Senare på året, när solen - som alla också dyrkade - stod högst på himlen, klädde de en stång med blad och blommor och reste den mot skyn. Sedan dansade de runt och sjöng sitt hemlands vemodiga sånger, jag minns särskilt hur de härmade grodomnas rörelse och ljud. När kvällarna blev mörkare, flockade sig människorna kring enkla ljuslågor. Nu hade de vuxna haklappar och små mössor på sig. De djur som de nu hyllade, var små dyra skaldjur, som de åt tillsammans med starka drycker som detta folk älskade.

Det hemskaste hände mig när nätterna var som allra längst. En natt öppnades min dörr och en mängd kvinnor i vita, fotsida klädnader trängde in. En kvinna hade ljus kring sitt hår och allesammans sjöng om hästar och talade om katter.

I detta land var det sällan jag hörde någon tala om sin Gud.

Men jag fick vara med och se när de firade den stora grisfesten. De anrättade grisen på många olika sätt och när de på första dagens afton hade ätit - då kom deras Gud.

Ja, de sa aldrig att det var så, men jag förstod nog. Han liknade vår gamle medicinman - med mask framför ansiktet och med underliga kläder. Han hade dyrbara gåvor med sig till människorna, som då blev glada och lyckliga. Sedan försvann han igen. De sa, att han brukar komma till dem en gång om året.

Det är ett mycket underligt och exotiskt folk.

- ur Svenska Seder och Bruk.

K O N S T U T S T Ä L L N I N G

med motiv hämtade från Strömma och Provence.

Inne i Gustavsbergsteaterns foajé visar Kerstin Lundegård - Vilhelmina i Strömma - tavlor med motiv hämtade från Strömma, där familjen bor, och från Provence, där de vistades under september.

Kerstin är ung som konstnär. Slutade sina studier -79. Det var först då hon började måla för att ställa ut sina alster. Hon skriver även dikter och sjunger egna visor. Har Du vägarna förbi teatern före nyår så passa på att se tavlorna.

Finns det kanske fler konstnärer som hämtar sina motiv från Strömma? Berätta för oss i så fall.

Gudrun

ARTIKEL OM STRÖMMA-BYGDEN I DN-SYDOST - JULAFTON.

Ingrid Olinder från DN-SYDOST har åkt runt i Strömma-bygden och intervjuat personer, tittat på torp, statar-längor, gårdar m.m. I sitt sällskap har hon haft tecknaren Håkan Ljung. Resultatet av deras arbete hittar Du i tidningen på julafton.

R A P P O R T   F R Å N   H E M B Y G D S G R U P P E N .

Söndagen den 18 okt. besökte vi återigen den gamla avrättningsplatsen vid Stickelsberg. Den här gången tillsammans med Fri-luftsfrämjandet och Naturvårdsföreningen i Värmdö.

Vi var ca 30 personer som samlades vid Kopparmora hållplats för en promenad upp till Stegelberget. Där fick vi många olika tips om var själva avrättningsplatsen kan ha legat, men

ännu vet vi inte med säkerhet var. Då alla letet färdigt efter resten av "bålet", var det härligt att få äta sin medhavda matsäck vi högsta punkten på Stegelberget. Sedan var det dags att vända tillbaka till bilarna efter en härlig utflykt.

En avrättning med delinquenten liggande på stupstocken.

Lördagen den 15 nov. gjorde vi tillsammans med Fri-luftsfrämjandet en vandring runt våra vackra skogs-sjöar mellan Hemmesta och Strömma.

I närheten av Svartträsket träffade vi på en väldig sprickbildning i berget. Stora bitar av berget har rasat och bildar en grotta. Den kallade man förr i tiden för "Vargstenarna".

Då det förmodligen inte är många som känner till den storslagna grottan, har vi tänkt göra en vandring dit i vår.

Har Ni något förslag på nya intressanta utflyktsmål, så hör av Er till hembygdsgruppen.

Britt-Marie

400 33

Rapport från:

K U R S I H E M B Y G D S F O R S K N I N G .

arr.: av: Stockholms Läns Hembygdsförbund
                  Södermanlands Hembygdsförbund
                  Västerhaninge Folkhögskola

Plats: Västerhaninge Folkhögskola den 9-11 okt.

När Länsförbundet utlyste denna kurs nappade genast Britt-Marie och jag. Vilket vi inte behövde ångra. Kursen gav oss enormt mycket. En del gick nog kanske förbi oss på grund av att vi är nybörjare.

Där var både yrkesforskare från olika arkiv, museer, universitet o.s.v. och hobbyforskare som hållit på mer eller mindre hela sitt liv med att forska. Alla var generösa och delade med sig av sina kunskaper. Bara att få kontakt med dessa personer gav stort utbyte.

Vad kursen gick ut på var att lära oss och ge oss tips om hur man ska skaffa fram källmaterial och samla in det. En lista med förteckning över var man kan leta efter detta material fick vi med oss hem + mycket annat. Flera forskare berättade om just sina områden. Amatörforskare visade vad de arbetat fram. Imponerande.

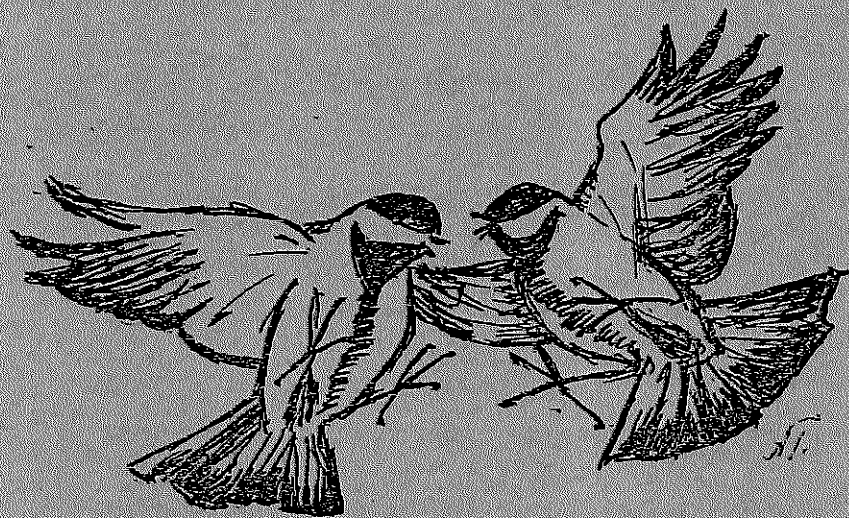
En etnolog presenterade hur arbetet läggs upp vid en påtvungen utgrävning. Vilka metoder dom använder. Flygfoton, kemiska analyser, mätning av magnetism. Ett gravfält kan tydligen kartläggas så gott som helt utan någon utgrävning alls. Han förklarade att gravfält endast grävs ut om området skall bebyggas eller vägar skall fram. Det är alltså bara en nödtåg.

En fortsättningskurs är planerad till våren. Då skall vi få lära oss samla och sammanställa framplockat material, så att man ska kunna presentera det offentligt.

Britt-Marie och jag har redan anmält vårt intresse. Är kanske även Du intresserad att delta i kursen, ring mig så vi vet om det.

Gudrun
400 80

God Jul
och
Gott Nytt År

STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING.

Postgiro nr 98 57 43 - 4. Årsavgift 25:-